

Trivia & Varia

• **KV** ili samo **K** je skraćenica od *Köchel-Verzeichnis* odnosno *Köchelverzeichnis* = Kehelov katalog, hronološki popis Mocartovih dela koji je 1862. izradio Ludvig fon Kehel (Ludwig von Köchel). Kasnije, kad su pronađena druga Mocartova dela, popis je revidiran, poslednji put u šestoj reviziji K⁶ iz 1964. godine. Zbog održanja hronologije na broj su dodavane dodatne oznake, na primer: K¹ i K⁶ 547 - Violinska sonata br. 36 u F-duru ("za početnike"), K⁶ 547a - Klavirska sonata u F-duru, ili K¹ i K⁶ 626 - Rekvijem u d-molu, K⁶ 626b/48 - Vežbe za prste za klavir u C-duru.

• **Simfonija br. 37 u G-duru, KV 444/425a** prvo je pripisana Mocartu (KV 444), ali je kasnije ustanovljeno da je Mocart samo napisao introdukciju za Simfoniju br. 25 u G-duru Mihaela Hajdna (Michael Haydn) iz 1783. godine. Ta introdukcija (KV⁶ 425a) takođe je spora (*Adagio maestoso*) kao u trima simfonijama u nizu (36, 38, 39). Veruje se da je Mocart kod sebe imao kopiju Hajdnove simfonije da bi iz nje učio, u pripremi svoje Simfonije br. 36 u C-duru KV 425 ("Linc"), pa je stoga greškom uvrštena u katalog Mocartovih dela.

• **Karlo Evazio Soliva** (Carlo Evasio Soliva, 1791-1853), italijanski kompozitor švajcarskog porekla (šest opera, kamerna i sakralna dela), kasnije dirigent i pedagog; Šopenov prijatelj. Ono što je danas nezamislivo, u Šopenovo vreme bilo je sasvim uobičajeno: njegov Koncert u e-molu je na premijeri bio prekinut intermecom. Nakon prvog stava i ovacija, Ana Volkov (Anna Wołkow) je otpevala jednu Solivinu ariju. Posle koncerta nastupila je i Konstancija Glatkowska (Konstancja Gładkowska), Šopenova mladenačka ljubav.

• **Simfonija** znači sazvučje, sklad, prema starogrčkom *συμφωνία* [*sinfonia*], *σύν* [*sin*] - zajedno i *φωνή* [*fonē*] - zvuk, a u naš jezik došla je preko latinskog *symphonia*. U muzici, počev od 17. veka, označava opsežnu orkestarsku kompoziciju. Svoj klasičan oblik u četiri stava dobila je od Hajdna i Mocarta. Obično je u sastavu: brzi prvi stav (najčešće *allegro* i u sonatnoj formi), lagani drugi stav, treći stav je menuet umerenog tempa, a finale je brzi četvrti stav u obliku ronda. Kasniji kompozitori umesto menueta u treći stav stavljaju *scherzo*, a ponekad menjaju redosled drugog i trećeg stava. Reč simfonija ili njene izvedenice koriste se i kao naziv orkestra i muzičara iz takvog orkestra.

• **Koncert** (iz italijanske reči *concerto* [*končerto*], prvi put upotrebljene u 16. veku, verovatno prema spoju latinskih reči *conserere* - vezati i *certamen* - nadmetanje, borba) je muzička kompozicija koja današnje značenje dobija u baroku. Uobičajeno je pisan za jedan instrument i orkestar (ili grupu instrumenata). Ređe su pisani za dva instrumenta, a u baroku je bila popularna vrsta **concerto grosso** (veliki koncert) za 3 do 6 solističkih instrumenata (*concertino*) i ansambl (*ripieno*). Osnova je kontrast (nadmetanje) između jednog ili više solista i ostatka orkestra. Uobičajeno pri kraju prvog stava solist izvodi kadencu. Obično imaju tri stava (brzi - lagani - brzi), retko četiri (brzi - lagani - umereni - brzi), od kojih su prvi, a često i poslednji, pisani u takozvanoj "sonatnoj formi".

• **Sonatna forma**, sonatni oblik, ili *sonata-allegro* je struktura najčešće prvog brzog stava nekog višestavačnog dela (sonate, simfonije) koja se formirala u klasicizmu u 18. veku. Struktura "formalnog modela" se sastoji od ekspozicije, razvoja i reprize. Ekspozicija uvodi jednu ili dve teme stava, obično u kontrastnom stilu, a zaključuje se završnom temom. U razvoju se teme razrađuju, a u reprizi se ponavljaju izmenjene teme iz ekspozicije.

Izvori:

- de.wikipedia.org
- en.chopin.nifc.pl
- enflosmusik.one
- en.wikipedia.org
- imslp.org
- www.allmusic.com
- www.enciklopedija.hr
- www.kennedy-center.org

♦ **Zahvala umetnicima: aplauz i ovacije:** po muzičkom bontonu, **aplauz između stavova koncerta ili simfonije smatra se ometanjem** (umetnika u koncentraciji i slušalaca u praćenju radnje) i **po pravilu se ne aplaudira**, osim ako se ne radi o prvom izvođenju dela kome prisustvuje autor. Po završetku dela, sačekajte da se i poslednja nota rasprši u prostoru pre nego što počnete aplaudirati. Ako vam se izvođenje naročito sviđa, možete uzvikivati pohvale. Uobičajene su: ženama **bravá!**, muškarcima **bravó!** i skupno **bravi!**. Uz intenzivan aplauz umetnici mogu izvesti *bis*, ali to možete i tražiti uzvikom **bis!** (lat. dvaput), a to još istaknuti ustajanjem. Može se, naravno, izraziti i negodovanje uzvikom **bu!**, ali sumnjam da će ikad izvođenje biti toliko loše, dovoljno je samo ne aplaudirati ako vam se izvođenje ne sviđa.

NESLUŽBENI VODIČ KROZ PROGRAM KONCERTA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

(zamišljen kao dodatak službenom programu)

PREMIJERNI KONCERT ČETVRTAK, 22. NOVEMBRA 2018. U 20 SATI SALA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

...

Dirigent: Svilen Simeonov

Solist: Per Enflo, klavir

Niški simfonijski orkestar

...

P R O G R A M

Wolfgang Amadeus Mozart **Simfonija br. 38 u D-duru, KV 504 ("Praška")**

1. *Adagio - Allegro*
2. *Andante*
3. *Presto*

Frederik Šopen **Koncert za klavir i orkestar br. 1 u e-molu op. 11**

1. *Allegro maestoso*
2. *Romanze – Larghetto*
3. *Rondo – Vivace*

Ovaj vodič u elektronskom obliku, glosar, podatke o autoru, kao i druge zanimljivosti možete pogledati na stranici <http://bonc1.users.sbb.rs/> ili, ako vam je lakše, na *Google*-u potražiti tu stranicu kao "**rat protiv slova a**".

O izvođačima

Svilen Simeonov je bugarski dirigent i klarinetist. Rođen je 1962. godine u Šumenu - detaljniju biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Per Enflo [šv. izgovor Enflu] (Stokholm, 20.05.1944.) je švedski matematičar i pijanist. Već s 11 godina održao je niz klavirskih recitala, a s 12 godina nastupio je kao solist sa Švedskim kraljevskim opernim orkestrom. Pobedio je na nacionalnim takmičenjima mladih pijanista 1956. i 1961. godine. Osim klavira, učio je kompoziciju i dirigovanje. Konkertirao je po celom svetu, iako mu je profesionalno opredeljenje bilo matematika - nakon studija na Univerzitetu u Stokholmu, bio je profesor na mnogim istaknutim svetskim univerzitetima i dao je značajan doprinos matematici. Od 1971. do 2012. živeo je i radio u SAD-u, a nakon povratka u Švedsku posvetio se muzici i ima zapaženu saradnju sa sofijskom "Simfonijetom" i maestrom Simeonovim. Detaljniju biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Niški simfonijski orkestar osnovan je 1952. godine pod imenom "Simfonijski orkestar Radio Niša" i od tada jedna je od najznačajnijih institucija kulture u Srbiji. Sarađivao je s mnogobrojnim vodećim umetnicima iz zemlje i inostranstva. Nastupao je širom Evrope, kao i na značajnijim festivalima, na primer na Dubrovačkim letnjim igrama, Mokranjčevim danima u Negotinu i festivalu Olympus u Grčkoj. NSO je osnivač i organizator Niških muzičkih svečanosti (NIMUS), značajnog festivala s 30-godišnjom tradicijom. Za svoj rad Orkestar je dobio više nagrada i priznanja. Stalni sastav orkestra:

Prve violine	Viole	Flaute	Horne
Stanislava Alađozovski koncertmajstor	Vladan Veljković principal	Tatjana Veličković Minčić principal	Danilo Filipović principal
Sanja Jović Đorđević zam. koncertmajstora	Saška Stojanov Krstić zamenik principala	Oboe	Jelena Nikolić Srđan Kurtić
Jasna Mijović	Zlata Filipović	Vladimir Vezenković principal	Milan Azirović
Katarina Pešić	Irena Veljković	Marjan Radevski	Trube
Jelena Gušić	Suzana Savić	Klarineti	Darko Dimitrijević principal
Slobodan Jevtić	Violončela	Saša Minčić principal	Aleksandar Milenković
Bojana Đolović	Nataša Palić principal	Aleksandar Mitić	Tromboni
Druge violine	Aleksandra Petrović zamenik principala	Fagoti	Nenad Vuksanović principal
Tatjana Mijović Petrović principal	Ana Stanković	Đorđi Alađozovski principal	Bojan Vidanović
Dejan Sotirovski zamenik principala	Andrija Petrović		
Jelena Kocić	Kontrabasi		
Sandra Rakonjac	Milovan Dimić principal		
Snežana Jovanović			

NSO redovno honorarno upošljava još nekoliko muzičara za dopunu orkestra (podaci nedostupni).

Kompozitori i dela

Wolfgang Amadeus Mozart (Wolfgang Amadeus Mozart; Salzburg, 27.01.1756. - Beč, 05.12.1791.) bio je austrijski kompozitor i pijanist iz perioda klasicizma. Nazvan je "čudo od deteta" jer je već kao petogodišnjak počeo da piše svoju muziku i održava koncerte pred evropskim plemstvom, među kojima je i dvaput u oktobru 1762. svirao čembalo pred caricom Marijom Terezijom. Pisao je simfonije, koncerte, opersku, horsku i kamernu muziku... Na popisu KV (*Köchel-Verzeichnis*) iz 1964. nalazi se 626 kompozicija u skoro svim žanrovima njegovog doba.

• Simfonijski orkestar br. 38 u D-duru, KV 504 ("Praška")

Mocart je još početkom 1786. godine radio na završnom stavu simfonije, ali je privremeno obustavio rad zbog drugih ugovora, pa je u katalog njegovih dela uvrštena tek 06.12.1786. godine. U međuvremenu, 1. maja premijerno je u Beču izvedena njegova opera "Figarova ženidba", s polovičnim uspehom. Ali na praškoj premijeri početkom decembra opera je doživela ogroman uspeh i Mocart je pozvan u Prag na sledeće izvođenje opere. Mocart je gostovao u Pragu od 11. januara do polovine februara 1787. godine. Prisustvovao je izvođenju opere 17. januara, a 22. januara je i sâm njome

dirigovao. Za vreme boravka, 19. januara organizovan je koncert na kome je (navodno) premijerno izvedena Mocartova nova simfonijska. Od te premijere simfonijska nosi naziv "Praška". Malo je verovatno da je Mocart simfoniju napisao za Prag, kako se ponekad navodi - muzikolozi smatraju da je napisana za London, kamo je Mocart planirao ići.

Hajdn i Mocart su uveli menuet kao treći stav simfonije i u drugoj polovini 18. veka već je bilo uobičajeno da simfonije imaju četiri stava pa je neobično što Praška simfonijska ima samo tri stava. Mnoge su teorije zašto menuet nije uključen u simfoniju. Neke od njih su: menuet se ne uklapa u stil, koji je trebao biti po italijanskom modelu; za planirani odlazak u Englesku namerno je izbacio menuet; u ostalim stavovima "već je sve rečeno"... Ali muzikolozi se slažu u jednom: nedostatak menueta svakako ne umanjuje vrednost dela. Praška simfonijska je i danas popularna i često izvođena, kao uostalom i ostale simfonije iz Mocartovog zrelog perioda, od kojih smo dve (br. 40 i br. 41) imali zadovoljstvo slušati u **odličnom** izvođenju NSO-a.

Druga neobičnost, lagani uvod, javlja se u tri uzastopne Mocartove simfonije, 36-oj, (37-oj, videti napomenu,) 38-oj i 39-oj, samo što je taj uvod ovde duži nego u dvema drugima (36 taktova u 38-oj naspram 19 u 36-oj i 25 u 39-oj). Svečana i dramska introdukcija uvodi nas u glavni deo stava. Stav je u sonatnoj formi, s uvođenjem tema, njihovom ekspozičijom i reprizom.

Drugi stav takođe je u sonatnoj formi, ali Mocart koristi razne tehnike da stvori utisak neprekidnosti tema, stvarajući pastoralnu atmosferu.

Po propisu, i finale je u sonatnoj formi. Kratko i tačno, često dozvoljava duvačima da se razmašu, pogotovo nasrtljivoj flauti, a onda u kratkim izmenama dozvoljava i gudačima da pokažu svoju magiju. Svi skupa dovode stav do očekivanog *završnog udarca*.

Uobičajeno trajanje simfonije je oko 25 do 30 minuta (Karl Böhm, Berliner Philharmoniker, iz 1996. godine: 10:22 + 8:34 + 6:17).

Frederik Fransoa Šopen (fr. Frédéric François Chopin, polj. Fryderyk Franciszek [Friderik Frančišek]; Żelazowa Wola, 01.03.1810. - Pariz, 17.10.1849.) bio je poljski kompozitor i pijanist iz perioda romantizma. Već s osam godina održao je prvi pijanistički koncert. Godinu dana nakon završetka studija na Varšavskom konzervatoriju (harmonija i kontrapunkt) zauvek napušta Poljsku. Kraće vreme boravio je u Beču, a od 1831. nastanjuje se u Parizu. Šopenov opus sadrži gotovo isključivo dela za solo klavir, osim dva koncerta za klavir i orkestar te nekoliko kamernih kompozicija.

• Koncert za klavir i orkestar br. 1 u e-molu op. 11

Šopen je napisao dva koncerta za klavir i orkestar i oba su među njegovim najizvođenijim delima. Koncert za klavir i orkestar br. 2 u f-molu op. 21 započeo je najesen 1829. godine i bio je solist na premijeri 17.03.1830. u Varšavi. Ovo je prvi Šopenov koncert, ali nosi broj 2 jer je objavljen tek 1836. godine. Koncert za klavir i orkestar br. 1 u e-molu, op. 11. (objavljen 1833.) napisan je nakon premijere Koncerta u f-molu, premijera 11.10.1830. godine u Varšavi bila je u sklopu Šopenovih oproštajnih koncerata pre odlaska iz Poljske, a i na njoj je Šopen bio solist na klaviru, s Karlom Solivom kao dirigentom. Oba koncerta dele istu formu i teksturu, pa se može reći da je Koncert br.1 u e-molu "izbrušeni" Koncert br. 2 u f-molu, pisan pod sigurnijom rukom i iskusnijim uvom.

Koncert je napisan u klasičnoj formi brzi-spori-brzi stav, ali na način *stile brillante* s početka 19. veka u kome nema klasičnog dijaloga solista i orkestra i razvoja muzičke ideje kroz dramatične transformacije, već je namenjen da pokaže sve mogućnosti i virtuoznost solista. Kroz celo delo je klavir u centru pažnje, a orkestar služi samo da još više istakne njegovu briljantnost.

Prvi stav napisan je u sonatnoj formi, u kojoj orkestar uvodi tri teme, koje zatim preuzima i proširuje klavir.

Iako je drugi stav označen kao romansa, po svim elementima je nokturno, delikatan i romantičan, ocharavajuće lepote, a solo klavir pokazuje kako je Šopen zaslužio svoju reputaciju vrhunskog improvizatora.

Bez pauze nastupa treći stav u formi rondo u ritmu poljskog plesa krakovjaka. Solist odmah uvodi plesnu temu i ponavlja je u malim varijacijama. Orkestar se drži na odstojanju, iskazujući poštovanje virtuoznosti solista: na čitavom rasponu klavijature Šopen predstavlja niz tehnika, s dinamikom od *fortissima* do *pianissima*.

Trajanje koncerta je oko 40 minuta (Rafał Blechacz, Royal Concertgebouw Orchestra, iz 2009. godine: 20:50 + 10:38 + 9:51).